

стриману політику залучення іноземних кредитів від урядів іноземних держав, оскільки розмір зовнішнього сукупного боргу України вже перевищив усі допустимі межі. Тому необхідно забезпечувати фінансування планового дефіциту бюджету і погашення основної суми внутрішнього боргу за рахунок внутрішніх інвесторів [2, с.49].

На завершення слід додати, що дуже важливу роль при вирішенні питань державного боргу відіграє здорова макроекономічна політика. Розвинута система управління державним боргом не може запобігти виникненню кризи при слабкій бюджетно-податковій, грошово-кредитній або валютно-курсовій політиці.

Уряд повинен намагатися досягти економічної прийнятності та обґрунтованості рівня і темпів зростання державного боргу та можливості його обслуговування, не відступаючи від цільових орієнтирів в межах своєї макроекономічної політики [5, с.7].

Висновки

У найближчому майбутньому необхідно перейти до розробки і реалізації якісно нової боргової стратегії, яка має орієнтуватися на задіяння інвестиційно-інноваційних факторів економічного зростання. Система управління державним боргом України повинна скеровуватися на обслуговування перспективних інвестиційних проектів. Переорієнтація боргової політики держави на вирішення стратегічних завдань розвитку національної економіки потребує першочергового фінансування з позичкових джерел пріоритетних проектів в галузях загальнонаціонального значення, підтримки розвитку експортних і високотехнологічних виробництв.

Борги, накопичені в період економічної кризи, слід погашати в період економічного піднесення, тобто зростання державного боргу не повинне мати перманентного характеру. Стимулювання економіки за рахунок боргового фінансування може бути лише тимчасовим і набувати зворотної сили після відновлення економічного зростання.

У нинішніх умовах основну роль у процесі управління державним боргом України повинні відігравати зважена політика державних запозичень та зменшення масштабів трансформації умовних зобов'язань уряду в прямий державний борг.

Література

1. Вахненко Т.П. Особливості формування державного боргу та управління його складовими в період фінансової кризи//Фінанси України.-К.,2009.-№6.-С. 14-28.
2. Вахненко Т.П. Політика державних запозичень та управління корпоративними боргами в умовах фінансової кризи//Економіст.-К.,2009.-№3.-С. 48-51.
3. Вахненко Т.П. Трансформація боргової моделі України у кризовий період// Вісник Національного банку України. –К.,2009.-№11(165).-С. 40-47.
4. Висоцький В., Калитчук В., Драчук Ю., Котович Т. Управління ризиками державного боргу: від теоретичних концепцій до практичних кроків в Україні//Світ фінансів.-Тернопіль,2008.-№1(14).-С. 41-48.
5. Шаров О. Україна: вибір стратегії управління державним боргом//Світ фінансів.-Тернопіль,2008.-№1(14).-С. 7-9.
6. http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=198378

Надійшла 12.04.2010

УДК 67/68:004:339.7

В. М. НИЖНИК, І. В. ПАСІЧНИК
Хмельницький національний університет

ПРОБЛЕМИ ВИХОДУ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ЗОВНІШНІЙ РИНОК

Розглянуто сучасні тенденції розвитку легкої промисловості України на основі статистичної інформації. Зважаючи на трансформаційні процеси в економіці, визначено основні проблеми підприємств галузі, можливі напрями підвищення їх ринкової активності та розвитку легкої промисловості в цілому. Запропоновано шляхи та подальші перспективи виходу підприємств легкої промисловості на новий рівень – розробки передових технологій з їх подальшою експлуатацією на зовнішніх ринках.

Considered modern trends of developing the light industry of Ukraine on the basis of statistical information. Suggested ways and further perspectives of the light industry enterprises run to the new level — developing the advantaged technologies with their enhancing on the outer markets.

Ключові слова: легка промисловість України, трансформаційні процеси в економіці.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. На сьогодні до актуальних проблем економіки України можна віднести підвищення ефективності і конкурентоспроможності підприємств на зовнішніх ринках на основі їх

постійного оновлення і здійснення наукомісткої діяльності. До галузей, що виробляють інноваційну продукцію, варто віднести легку промисловість, де виникає негайна потреба у запровадженні передових технологій. Ця проблема особливо актуалізується в час глобальної економічної кризи, що істотно впливає на ефективність діяльності підприємств. Вони не спроможні запроваджувати новітні технології, тому здебільшого використовують ремонт та модернізацію існуючого устаткування. Витрати при цьому є набагато меншими, ніж у разі застосування певних ноу-хау. Але виникає такий момент, коли витрати на профілактику та ремонт стають дуже великими – такими, що навіть цілковита модернізація вже не виправдовує кількості вкладених коштів.

Найхарактернішою прикметою сучасного етапу в розвинутих країнах є перехід до інноваційної моделі розвитку економіки. Проте, питання про здатність українських підприємств надолужити багаторічне відставання від розвинутих країн, створити сучасну економіку нового типу, перейти на інноваційну модель розвитку, що забезпечить становлення належних позицій на зовнішньому ринку, подолання бідності, створення гідного рівня життя, залишається актуальним і на сьогодні.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми науково-технологічної сфери викликають великий інтерес як серед науковців, так і серед практиків. Дослідженням цих проблем займаються відомі вчені, зокрема А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, Б.А. Маліцький, А.І. Сухоруков, Л.І. Федулова та інші. Наукові дослідження проблематики інноваційної діяльності підприємств та впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво проводили вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема: І. Лукінов, М. Чумаченко, В. Карпов, А. Коренной, О. Амоша, Ю. Бажал, Л. Барютін, С.Козьменко, В. Бабич, П. Завлін, А. Васильєв, С. Ілляшенко, С. Покропивний, В. Захарченко, А. Кац, В. Трапезніков, М. Дворцин.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Серед невирішених питань залишаються проблеми запровадження інноваційних технологій промислових підприємств та галузей легкої промисловості, зокрема. Необхідною умовою успішної діяльності та конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості є вихід на зовнішні ринки новітніх технологій та наукоємної продукції.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є висвітлення проблем, які стримують підприємства легкої промисловості впроваджувати новітні технології, та пошук шляхів стимулювання інноваційної та науково-технічної діяльності на підприємствах з метою створення перспектив їх конкурентоспроможності за межами країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відомо, інноваційна діяльність є однією з визначальних складових науково-технічного розвитку підприємства і відповідно – економічного зростання. Сьогодні економічне змагання за лідерство на світових ринках пов'язується виключно з новітніми технологіями. Більшість індустріально розвинутих країн будують свою стратегію довгострокового зростання, насамперед, на основі переходу на інноваційний шлях розвитку.

Разом з тим, впровадження у практику України інноваційної стратегії економічного та соціального зростання потребує пришвидшеного розвитку високотехнологічних виробництв, здатних виготовляти наукомістку продукцію, формування адекватного експортного потенціалу цих виробництв, підвищення технологічного рівня підприємств шляхом використання науково-технічних досягнень. Формування українського ринку знань і його інтеграція в глобальний економічний простір повинні передбачити, що стале його функціонування забезпечується розробкою інноваційних продуктів, котрі переважають за споживчими характеристиками і якістю, а створення стратегічних об'єднань між науково-дослідним сектором і підприємствами перетворюється в основну умову формування ринкових взаємовідносин.

Таким чином, можна говорити про стабільну орієнтацію державної політики на підтримку інноваційної активності, але розміри такої підтримки залишаються незначними для забезпечення таких системних ефектів:

- поступової переорієнтації інноваційної активності підприємств на рівень використання досліджень і розробок, що актуалізує необхідність формування вітчизняних механізмів комерціалізації технологій;

- неадекватного рівня економічних механізмів розвитку інноваційної діяльності підприємств та низького рівня їх прибутковості, про що свідчить зменшення зацікавленості з боку потенційних інвесторів та позабюджетних фондів [3, с.153].

Зменшення кількості підприємств, що впроваджують нові технологічні процеси, може бути непрямым свідченням зростання вартості придбаних технологій чи падіння обсягів операцій з купівлі-продажу патентів та ліцензій. Так, в 2008 р. чверть інноваційно активних підприємств придбали 383 нові технології (для порівняння: в 2007 р. – 960), але обсяг витрат на них зріс майже в 1,7 рази. Причому до позитивних моментів варто віднести зростання об'ємів міжнародного трансферу технологій (табл. 1), що свідчить про активізацію інтеграційного процесу в рамках інноваційної діяльності.

Найбільший негативний вплив на впровадження новітніх технологій на підприємствах мали економічні чинники, зокрема: нестача власних коштів (вказали 79,5% промислових підприємств), великі витрати на нововведення (57,1%), недостатня фінансова підтримка держави (54,3%), високий економічний ризик (40,7%), недосконалість законодавчої бази (38,7%), тривалий термін окупності нововведень (38,2%), відсутність коштів у замовників (32,1%). Крім того, 19,7% підприємств зазначили, що здійсненню інноваційних технологій перешкоджали відсутність можливостей для кооперації з іншими підприємствами і

науковими організаціями, 18,4% – нестача інформації про нові технології, 18,3% – нестача інформації про ринки збуту, 16,7% – відсутність кваліфікованого персоналу [1].

Таблиця 1

Кількість придбаних за кордоном та переданих нових технологій (одиниць)

Показники	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.
Придбання нових технологій	721	237	382	960	383
Передача нових технологій	14	16	59	83	93

Кількість впроваджених інновацій за їх видами також має спадну динаміку. Так, для впровадження нових технологічних процесів загалом відслідковується падіння як за питомою вагою підприємств, що впроваджували інновації, так і за освоєнням та питомою вагою реалізованої інноваційної продукції (табл. 2).

Таблиця 2

Впровадження інновацій на промислових підприємствах

Рік	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів	У т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	Освоєно інноваційні види продукції, найменувань	З них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі, %
2004	37,1	596	217	998	244	14,0
2005	34,9	581	232	833	98	16,0
2006	31,8	311	98	538	125	15,5
2007	31,9	273	142	597	114	12,9
2008	26,2	381	166	477	115	9,9

Найбільша кількість підприємств та їх питома вага характеризуються таким видом інноваційної діяльності як придбання засобів виробництва: машин, обладнання, установок, інших основних засобів та капітальні витрати, пов'язані з запровадженням інновацій [2, с.43].

Що стосується легкої промисловості, то ринок інноваційних технологій для підприємств даної галузі формується як під впливом макроекономічних змін, так і виникнення нових потреб у споживачів, зростання вимог до якісних характеристик товарів широкого вжитку, скорочення їх життєвого циклу внаслідок дії зазначених факторів.

Особливість легкої промисловості полягає, по-перше, у високій місткості внутрішнього ринку – 47 млн. споживачів. Значним для галузі є і сегмент продукції виробничого призначення: він становить для промислових підприємств різних підгалузей біля 1 млрд. гривень. По-друге, швидка і високоефективна віддача вкладених коштів сприяє інвестиційній привабливості: оборот коштів, не дивлячись на фактичну відсутність гуртової торгівлі, здійснюється 2-4 рази на рік. По-третє, асортимент продукції легкої промисловості в значній мірі знаходиться під впливом сучасних тенденцій, насамперед зміни в моді, що потребує частих якісних вдосконалень. Четверте, багатофакторність формування попиту на продукцію легкої промисловості в умовах високої внутрішньої і зовнішньої конкуренції передбачає забезпечення підприємств галузі висококваліфікованим персоналом, який володіє сучасними інноваційними технологіями менеджменту. П'яте, розробка стратегії подальшого розвитку підприємств легкої промисловості повинна враховувати оцінку матеріального стану різних верств населення для його співставлення з можливостями виробників [3, с.39].

Характерним для легкої промисловості в Україні є те, що на її підприємствах значним є виробництво продукції з низькою часткою доданої вартості і відносно вузьким асортиментом. У випадку орієнтації підприємств галузі на випуск напівфабрикатів (пряжі і тканин замість готових до споживання виробів) відбувається стримування розробки і впровадження новітніх декоративно-оздоблювальних технологій, нових зразків продукції, спрямованих на підвищення споживчих якостей товарів, підвищення рівня моделювання та конструювання одягу. Така практика не дозволяє отримувати сталі високі прибутки і, як результат, наукові дослідження та інноваційні розробки не фінансуються.

Слід зазначити, що фінансові фактори є значними, але не єдиними чинниками високотехнологічного розвитку підприємств легкої промисловості. Адже навіть серед 50% прибуткових підприємств за останні роки нововведення здійснювало лише кожне 13 підприємство галузі. Успішність

компанії багато в чому залежить від професійності менеджменту, його спроможності будувати і реалізовувати тактичні і стратегічні плани.

З метою коригування конкурентоспроможності підприємства на зовнішньому ринку і його інноваційної стратегії, необхідно регулярно проводити моніторинг складових інноваційного потенціалу і контроль ступеня його відповідності потребам ринку, що динамічно змінюються.

На думку багатьох зарубіжних вчених, погіршення ринкового становища на підприємстві призводить до пошуку шляхів вибору інноваційних технологій, з метою їх безпосереднього застосування на самому підприємстві та подальшого просування на внутрішні та зовнішні ринки. Саме при депресивному стані підприємства з'являється більшість вдалих передових технологій, адже при стійких темпах розвитку і стабільному попиті не існує потреби в їх оновленні [5, с. 59].

У даний час ефективність підприємств галузі досить низька: товари, які випускають підприємства легкої промисловості України, значно поступаються за якістю і кількістю продукції розвинених країн; порівняно низька продуктивність праці; вищі в галузі, порівняно зі світовим рівнем, витрати на виробництво продукції. Відсутність реальної конкуренції спричиняє завищення цін, спонукає продажі низькоякісної продукції. Галузь втрачає свої позиції на вітчизняному ринку, не говорячи вже про зовнішньоекономічну діяльність, що робить її реформування необхідним.

Визначальний чинник у виробництві текстильних виробів – висока залежність від поставок давальницької сировини (обсяг переробки якої перевищує обсяг виробництва з власної сировини в 1,3 рази). Велика проблема легкої промисловості – засилля на ринку України нелегально ввезеного товару та товарів, вироблених у тіншовому секторі економіки. Галузь потребує структурного вдосконалення, а також створення умов для вертикальної інтеграції виробництва із залученням іноземних інвестицій, розширення мережі оптової та фірмової торгівлі, стимулювання розвитку малого підприємництва, вжиття заходів щодо “детінізації” виробництва і збуту продукції.

З метою підвищення конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості в умовах подальшої європейської інтеграції, в умовах зниження тарифних бар'єрів, збільшення обсягів залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни, необхідним кроком для вітчизняних підприємств легкої промисловості є розширення кола співпраці з іноземними інвесторами шляхом створення спільного підприємства з іноземним інвестором.

У розроблених проектах програм розвитку легкої промисловості передбачено розширити сировинну базу та ліквідувати диспропорції в окремих підгалузях; розвивати машинобудування для легкої промисловості. Доцільним є відновлення посівів бавовни на півдні України; виготовлення целюлози з біологічної маси та її переробка на штучні волокна і нитки; розгортання виробництва дубильних речовин; організація виробництва досі імпортованих поліуретанових композицій для взуттєвої галузі. Дуже важливими загальними проблемами є підвищення конкурентоспроможності галузі на основі вдосконалення виробничих відносин, впровадження сучасних технологій, підвищення технічного рівня, продуктивності праці тощо.

Одним із головних завдань держави є проведення такої зовнішньоекономічної політики, яка була б адекватна реальним можливостям вітчизняної економіки, здатної підтримувати міжнародну конкурентоспроможність як вітчизняних підприємств, так і держави в цілому. Вагомим чинником відродження виробництва та випуску експортоздатних товарів, стабілізації економіки, безумовно, є використання нових технологій. На це спрямована державна науково-технічна політика, що впроваджується на основі науково обгрунтованого прогнозування і передбачає також міждержавне співробітництво у сфері науки і технологій [4, с. 149-150].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розробок у даному напрямку. Для підприємств легкої промисловості дуже важливе значення має динамічний і повноцінний, без дискримінаційних обмежень, обмін досягненнями в науці і техніці, особливо з країнами, що випередили нас в економічному і науково-технічному розвитку. Однак, сподіватися сьогодні на відсутність дискримінаційних обмежень по відношенню до України з боку промислово розвинених країн не доводиться, зважаючи на явні суперечності в розумінні стратегічних цілей економічного розвитку України.

Таким чином, основні перспективні напрями розвитку легкої промисловості України полягають в інтенсифікації зусиль вітчизняних виробників щодо засвоєння стійких конкурентних позицій на зовнішньому ринку шляхом підвищення якості на основі високорозвинених передових технологій, зниження їх собівартості. Забезпечення більш гнучкого реагування підприємств на запити споживачів передбачає, в свою чергу, покращення інвестиційного клімату в Україні з метою залучення відповідних інвестицій, виходу на іноземні ринки, налагодження довгострокових партнерських відносин та відходу від неефективних схем давальницької сировини.

Література

1. Державний комітет статистики України [Електроний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2008 році / Державний комітет статистики України.

– К. : ДП

Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України, 2009. – 350 с.

3. Наукова та інноваційна діяльність України у 2007 році: [стат. збірник] / Держкомітет України. – К., 2008. – 382 с.

4. Легка промисловість: науково-виробничий журнал. – 2008. – № 3 (211). – 213 с.

5. Кляйнкнехт А. Цикли нововведень: вопросы теории / Кляйнкнехт А. – М. : Республика, 1996. – 309 с.

Надійшла 19.03.2010

УДК 336:338.46

Л. С. СТАСЮК

Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ НАДАННЯ ПОСЛУГ

Розглянуто порядок формування фінансового результату від основної діяльності підприємств сфери обслуговування та методику їх аналізу.

The order of the formation of financial results from main activities of service industry enterprises and methods of their analysis are examined.

Ключові слова: фінансовий результат від надання послуг, традиційна методика факторного аналізу, нетрадиційна методика факторного аналізу, умовно-змінні витрати, умовно-постійні витрати.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки прибуток характеризує ефективність діяльності підприємств, є кінцевим позитивним результатом господарської діяльності, джерелом формування державного бюджету, основою для прийняття економічно обґрунтованих управлінських рішень. У зростанні прибутку зацікавлені як підприємство, так і держава. На підприємствах приріст прибутку досягається не лише завдяки збільшенню трудового внеску колективу підприємства, а й за рахунок багатьох інших факторів.

Сфера послуг сьогодні – це одна з найперспективніших галузей економіки, яка до того ж швидко розвивається. Вона охоплює торгівлю, виробництво, транспорт, ресторанне господарство, освіту, страхування тощо. Переважна більшість організацій тією чи іншою мірою надають послуги. Проте, протягом багатьох років послугам не приділялось достатньо уваги у прикладній економіці.

У зв'язку з цим, ефективне управління прибутком підприємства сфери надання послуг потребує виважених управлінських рішень, які можна прийняти на основі аналізу факторів, що на нього впливають та вірному порядку його формування. Адже цей аналіз має важливе значення і для зовнішніх суб'єктів (місцевих бюджетів, фінансових і податкових органів, банків).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Розвитку методики аналізу фінансових результатів присвячено багато праць як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників: Горбатюк М.І., Івахненко В.М., Мец В.О., Базилінської О.Я., Білої О.Г., Мниха Є.В., Савицької Г.В. та ін. Але варто зауважити, що в існуючих літературних джерелах розглянуто методику аналізу фінансових результатів діяльності підприємства загалом, без врахування особливостей діяльності підприємств сфери надання послуг.

Постановка завдання. Тому, враховуючи зазначене, метою нашого дослідження є розкриття і порівняння методик факторного аналізу на результативний показник – прибуток від основного виду діяльності підприємств сфери надання послуг.

Предметом дослідження є методики (традиційна, нетрадиційна) факторного аналізу, що впливають на зміну прибутку.

Виклад основного матеріалу. Прибуток – найбільш проста (первинна) і водночас одна із найскладніших категорій, якими оперує ринкова економіка. Прибуток є стрижнем і головною рушійною силою розвитку економіки, основним мотивом діяльності підприємств і підприємців в сучасних умовах господарювання. Це і визначає його первинну суть. В той же час складність даної економічної категорії визначається низкою сутнісних граней, які він відображає, та великою кількістю важливих функцій, які він виконує. Відомо, що зміст, форма, загальні вимоги до розкриття статей і формування фінансових результатів діяльності підприємств сфери надання послуг визначаються П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати” і відображаються у фінансовій звітності під тією ж назвою. Згідно з П(С)БО 3, виділяють наступні види прибутку (збитку): валовий прибуток (збиток), прибуток (збиток) від операційної діяльності, прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування, прибуток від звичайної діяльності, чистий прибуток (збиток) [1].

Однак, ці види прибутку не можуть відобразити фінансовий результат від надання послуг, адже суму прибутку (збитку) логічно буде зобразити як різницю між валовим прибутком та сумою